

Problematika obligativității deciziilor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție în cadrul recursurilor în interesul legii

VASILE-SORIN CURPĂN

CONSTANTIN-FLORENTIN GRĂDINARU

COSMIN-ȘTEFAN BURLEANU

Potrivit art. 126 pct. 1 din Constituția României: “Justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege”. Deci, Înalta Curte de Casație și Justiție reprezintă instanța supremă în raport cu organul jurisdicțional judiciar.

Prin noțiunea de **ordin de jurisdicție** – se înțelege un sistem de autorități jurisdicționale – instanțe judecătorești – ierarhizate care au în vârf o curte supremă.

Curtea Supremă a unui ordin de jurisdicție este instanța la care ajung, prin intermediul căilor de atac, hotărârile judecătorești pronunțate de instanțele inferioare, iar hotărârile instanței supreme nu mai sunt susceptibile de a fi atacate în fața unei alte jurisdicții. De asemenea, instanța superioară are și rolul de a asigura unitatea de jurisprudență a ordinului de jurisdicție în care este inclusă.

În țara noastră există jurisdicția judiciară, care este unicul ordin jurisdicțional¹⁾, a cărui curte supremă este Înalta Curte de Casație și Justiție.

Curtea Constituțională a României nu este inclusă în jurisdicția judiciară, ci reprezintă o jurisdicție specializată. Fiind vorba de o singură instanță, Curtea Constituțională nu formează un ordin de jurisdicție. De asemenea, nici Curtea de Conturi nu are caracterul de Curte Supremă a unui ordin de jurisdicție, întrucât hotărârile pe care le pronunță pot fi atacate în fața instanțelor judecătorești de drept comun, în baza principiului accesului liber la justiție (art. 21 din Constituția României).

Înalta Curte de Casație și Justiție urmărește aplicarea corectă și unitară a legilor de către toate instanțele judecătorești.

În consecință Î.C.C.J. trebuie să dispună de mijloacele necesare pentru îndeplinirea acestei atribuții. Deci pentru ca efectiv să se asigure uniformizarea jurisprudenței este necesar ca anumite categorii de hotărâri judecătorești să fie obligatorii pentru toate instanțele care compun ordinul de jurisdicție judiciară. Dacă unele hotărâri pronunțate de Î.C.C.J. în vederea realizării unității jurisprudenței sunt obligatorii pentru instanțele

---

¹⁾ În **Franța** există: o jurisdicție judiciară, având în frunte Curtea de Casație și o jurisdicție administrativă, organul de vârf fiind Consiliul de Stat. În **Germania** există mai multe jurisdicții: ordinară, administrativă, financiară, de muncă și socială, fiecare cu propria instanță supremă: Curtea de Casație, Tribunalul Administrativ Federal, Curtea Federală Supremă de Materie Fiscală, Tribunalul Federal al Muncii și Curtea Federală de arbitraj Social).

inferioare înseamnă că aceste hotărâri judecătorești constituie izvoare ale dreptului pozitiv (obiectiv).

Hotărârile Î.C.C.J. care au calitatea de izvoare de drept sunt deciziile pronunțate de Secțiile Unite cu privire la **recursurile în interesul legii** și hotărârile prin care Secțiile Unite **soluționează sesizările privind schimbarea propriei jurisprudențe**.

A) Hotărârile Î.C.C.J. prin care se soluționează recursurile în interesul legii.

Prevederile art. 414² Cod procedură penală și respectiv prevederile art. 329 Cod procedură civilă prevăd competența de a soluționa recursurile în interesul legii. Potrivit textelor de lege indicate, competența de soluționare revine Secțiilor Unite ale Î.C.C.J. .

Pentru o prezentare comparativă, deși ne referim la procesul penal, vom aborda chestiunea în discuție având în vedere atât dispozițiile procesual penale cât și cele procesual civile.

*. În **materie civilă**, recursul în interesul legii este calificat de Codul de procedură civilă ca fiind o cale extraordinară de atac, sediul materiei fiind în Cartea II, Titlul V, Cap. III.

Întrucât exercitarea recursului în interesul legii nu produce nici un efect cu privire la părțile din proces, considerăm că, înainte de fi o cale extraordinară de atac, această instituție reprezintă un mijloc de asigurare a unității jurisprudenței.

Titularul recursului în interesul legii este Procurorul General al Parchetului de pe lângă Î.C.C.J. care îl poate exercita din oficiu sau îl poate exercita la cererea ministrului justiției. Considerăm că în acord cu dispozițiile art. 131 pct. 1 din Constituție – care prevăd că procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiului legalității, al imparțialității și al controlului ierarhic, sub autoritatea ministrului justiției – cererea formulată de ministrul justiției și adresată procurorului general al Parchetului de pe lângă Î.C.C.J. în temeiul art. 329 alin. 1 Cod procedură civilă are caracter obligatoriu pentru acesta din urmă.

Orice persoană fizică sau persoană juridică poate solicita direct procurorului general al Parchetului de pe lângă Î.C.C.J. să declare recurs în interesul legii, după cum se poate adresa și ministrului justiției care va efectua o solicitare către procurorul general al Parchetului de pe lângă Î.C.C.J. .

Condiția de exercitare a unui recurs în interesul legii o reprezintă existența unei practici judiciare neuniforme, cuprinzând soluții contradictorii, referitoare la probleme de drept care au primit o soluționare diferită din partea instanțelor judecătorești.

Deci, nu se poate declara recurs în interesul legii în ipoteza în care problema de drept pusă în discuție a primit o soluționare unitară din partea tuturor instanțelor de judecată.

Din momentul în care a fost declarat, recursul în interesul legii nu mai poate fi retras. La judecarea recursului în interesul legii din partea Ministerului Public participă la ședințele de judecată a Î.C.C.J. în Secții Unite, procurorul general al Parchetului de pe lângă Î.C.C.J., un adjunct al acestuia sau un alt procuror desemnat din Parchetul de pe lângă Î.C.C.J. .

Înalta Curte de Casație și Justiție se pronunță în conformitate cu dispozițiile art. 255 alin. 1 Cod procedură civilă printr-o decizie.

Soluția se pronunță exclusiv în interesul legii și nu are efect cu privire la hotărârea judecătorească examinată și nici cu privire la situația părților din acel proces.

Legea prevede că dezlegarea (adică soluția) dată problemelor de drept judecate este obligatorie pentru instanțele de judecată civile.

Deciziile pronunțate au efect numai pentru viitor.

*. În materie penală (materială și procesuală), recursul în interesul legii este considerat tot o cale extraordinară de atac. Sediul materiei, de lege lata, este în art. 414² Cod procedură penală din Titlul II – partea specială, cap. IV, secțiunea III.

În principiu dispozițiile menționate la tratarea recursului în interesul legii în materie civilă rămân valabile.

Scopul recursului în interesul legii în materie penală îl reprezintă asigurarea aplicării unitare a legilor penale și a legilor de procedură penală pe tot cuprinsul țării.

Această instituție vizează exclusiv chestiuni de drept, iar titularii ei sunt: Procurorul general al Parchetului de pe lângă Î.C.C.J., în mod direct sau ministrul justiției prin intermediul procurorului general al Parchetului de pe lângă Î.C.C.J. .

La ședințele de judecată ale Î.C.C.J. în Secții Unite, din partea Ministerului Public în calitate de reprezentant, participă procurorul general al Parchetului de pe lângă Î.C.C.J., un adjunct al acestuia sau un alt procuror din Parchetul de pe lângă Î.C.C.J. .

În temeiul ar. 311 alin. 2 Cod procedură penală, hotărârea adoptată de Î.C.C.J. în Secții Unite, în soluționarea unui recurs în interesul legii este o decizie.

Soluțiile adoptate se pronunță exclusiv în interesul legii și în consecință ele nu au nici un efect cu privire la hotărârea judecătorească examinată sau cu privire la părțile din procesul penal.

Legea nu prevede dacă deciziile pronunțate de Î.C.C.J. – Secțiile Unite, în soluționarea recursurilor în interesul legii, în materie penală, au forță obligatorie în fața instanțelor de judecată penală.

Credem că această lacună a legii nu poate fi interpretată altfel decât prevăd dispozițiile legale cu referire la obligativitatea recursului în interesul legii în materie civilă.

Deciziile pronunțate de Î.C.C.J. în Secții Unite, în materie penală sunt obligatorii pentru instanțele judecătorești, deoarece altfel instituția recursului în interesul legii nu ar avea nici o eficiență și în consecință nu s-ar justifica rațiunea de a fi reglementată. La fel ca în materie civilă și în materie penală deciziile pronunțate în recursurile în interesul legii au efect numai pentru viitor.

B) Hotărârile pronunțate de Î.C.C.J. în Secții Unite cu privire la soluționarea sesizărilor referitoare la schimbarea jurisprudenței proprii.

Sediul materiei îl reprezintă art. 25 lit. “d” și art. 31 din Legea nr. 56/1993 a C.S.J. și art. 9, art. 11, lit. “h” și art. 12 din Regulamentul de organizare și funcționare a C.S.J.¹⁾ astfel cum a fost modificat prin Hotărârea Curții Supreme de Justiție nr. 1/1995²⁾, până la data adoptării următoarelor Legi: nr. 303/2004; nr. 304/2004 și nr. 317/2004, toate republicate.

Dacă un complet de judecată al unei secții a Î.C.C.J. înțelege să se îndepărteze de jurisprudența respectivei secții o va sesiza pe aceasta. La dezbateri vor participa: judecătorii secției și magistrații – asistenți, cu drept de vot consultativ.

Pot participa fără drept de vot, judecători din alte secții.

¹⁾ Publicat în Monitorul Oficial, partea I, nr. 257/2 noiembrie 1993.

²⁾ A se vedea Monitorul Oficial, partea I, nr. 157 din 20 iulie 1995.

Dacă cu majoritatea voturilor judecătorilor respectiva secție apreciază că este necesar să revină, asupra propriei jurisprudențe, judecata cauzei va fi întreruptă și vor fi sesizate Secțiile Unite ale Î.C.C.J., care sunt competente să soluționeze sesizările privind schimbarea jurisprudenței Î.C.C.J. .

Interpretarea dată de Secțiile Unite cu votul majorității judecătorilor este obligatorie pentru toate completele de judecată, indiferent dacă este vorba de schimbarea jurisprudenței respectivei secții sau de menținerea acesteia.

Hotărârile Secțiilor Unite în sesizările privind schimbarea jurisprudenței se pronunță numai cu privire la chestiunile de drept.

Hotărârile pronunțate de Secțiile Unite în soluționarea sesizărilor privind schimbarea jurisprudenței proprii constituie izvor de drept, având caracter obligatoriu pentru complete de judecată ale Î.C.C.J. .

Ele **nu au un caracter obligatoriu** în raport cu celelalte instanțe judecătorești, dar, în mod indirect, se impun.

Multe din soluțiile instanțelor inferioare ajung în fața secțiilor Î.C.C.J., iar completele secției instanței supreme, la pronunțare, vor trebui să respecte deciziile pronunțate de Secțiile Unite în sesizările privind schimbarea propriei jurisprudențe.

Deciziile pronunțate de Secțiile Unite ale Î.C.C.J. în soluționarea recursurilor în interesul legii și hotărârile pronunțate cu privire la schimbarea jurisprudenței proprii au caracter obligatoriu, primele în raport cu toate instanțele judecătorești din România, iar secunde numai pentru completele Î.C.C.J.

Și unele și altele din cele două categorii de hotărâri pronunțate de Secțiile Unite ale Î.C.C.J. nu au autoritate de lucru judecat. Astfel, soluționând un recurs în interesul legii, Secțiile Unite pot adopta o altă soluție decât cea cuprinsă într-o hotărâre privind propria jurisprudență.

În acest caz, vechea hotărâre devine caducă, în viitor urmând a fi respectată, de toate instanțele judecătorești, inclusiv de completele Î.C.C.J., noua decizie adoptată.

Obligativitatea deciziilor pronunțate de Secțiile Unite ale Î.C.C.J., cu privire specială asupra recursului în interesul legii-limitează independența judecătorilor?

Considerăm că prin conferirea calității de izvor al dreptului pozitiv (obiectiv) deciziilor pronunțate de Secțiile Unite ale Î.C.C.J. în soluționarea unui recurs în interesul legii, nu se încalcă principiul separației puterilor în stat care se completează tocmai cu colaborarea dintre puterile etatice.

Cum principiul independenței judecătorilor derivă din principiul separației puterilor în stat, nefind uzurpat ultimul principiu evident că nu este înlăturat nici primul principiu.

Pe de altă parte deciziile Secțiilor Unite ale Î.C.C.J. privesc exclusiv chestiunile de drept și deci asupra situației de stabilire a stării de fapt, judecătorul este suveran (la judecata în fond și în apel). Rezultă că independența judecătorului există cu toate garanțiile aferente.